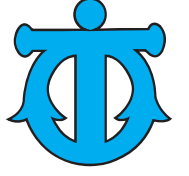

DENİZDEN MERHABA

31. YIL

İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Dergisidir.

Nisan - Mayıs - Haziran 2018 • Sayı:18

■ **TİCARET SAVAŞLARI**

■ **DENİZ TURİZMİNDE
İZMİR ÖRNEK**

■ **SU ALTINDA NEFES**

■ **İZMİR MARKASINDA
DENİZ TURİZMİ OLMALI**

■ **EREĞLİ AÇIKLARINDAN
SİBİRYA'YA**

Fotoğraf: Mehmet Öztürk

Av. Barış Çalık

ULUSLARARASI İKİNCİ EL GEMİ ALIM SATIMLARINA İLİŞKİN TESCİL VE TERKİN İŞLEMLERİ

Uluslararası ikinci el gemi alım ve satımlarında alıcı ve satıcılar ilk olarak satışa konu gemi ile satıcı ve alıcısının tanımlanması, gemi ile birlikte satışa konusu olacak teferruatın nelerden ibaret olacağı, yapılacak satışın şartları, satış bedeli, ödeme şekli, eğer lazım ise geminin havuzlanıp havuzlanmayacağı, geminin fiziken nerede ve nasıl inceleneceği ile su altı sürveyin yapılacağı, İngilizce “Closing” olarak adlandırılan kapanış (satışın tamamlanması) merasiminin

nerede ve ne zaman gerçekleşeceği, geminin satışı anında tarafların birbirine teslim edeceği evraklar ile geminin satışına ilişkin sair hususlarda kısaca “MOA” olarak adlandırılan “Memorandum of Agreement” adı verilen bir “Alım Satım Sözleşmesi” akdederler. Bu MOA, tarafların kendi iradeleri ile serbestçe düzenleyebilecekleri özgün bir sözleşme olabileceği gibi, uygulamada çoğunlukla ikinci el gemi alım satımlarında BIMCO’nun “Saleform”

kod adlı standart ve tip sözleşmesi de kullanılmakta ve taraflar bu standart tip sözleşme üzerinde isteklerine göre ekleme ve çıkartmaları yaparak sözleşmeyi son haline getirmektedirler.

Gemi satışlarındaki “Closing” olarak adlandırılan kapanış, yani satışın tamamlanması merasiminden önce ise satıcı, ilk önce satış işlemlerine esas olmak üzere tek taraflı olarak Satış Senedi olarak adlandırılan “Bill of Sale” düzenlemekte ve gene tarafların

DENİZ HUKUKU

anlaşmalarına bağlı olarak satıcı tarafça tek taraflı olarak düzenlenmiş bulunan Satış Sendi ("Bill of Sale") noterlerce tasdik edilerek ve yine arzu edilmesi halinde bu belgeye apostil veya konsolosluk tasdiki yapılmaktadır. Aynı Alım Satım Sözleşmesi gibi, Satış Sendi ("Bill of Sale") formatı da, satıcının özgür iradesine göre düzenlenebileceği gibi, uygulama satıcılar sıklıkla BIMCO 'nun veya başkaca uluslararası organizasyonların standart tip formlarını kullanmaktadırlar. Bugün dünyanın her tarafında uluslararası gemi alım satımlarında kullanılan satış senetleri (bill of sale) sadece satıcı tarafından tek taraflı olarak düzenlenmekte olup bu belgede alıcının onay veya imzası bulunmamaktadır. Geçmiş dönemlerde sadece Panama Devleti bu belgeler üzerinde alıcının da kabul beyanını aramış ve bu amaçla özellikle Panama Formu diye anılan özel bir formun kullanılmasını istemiş ise de, geçen zaman içerisinde bu gereğin yerine getirilmesindeki pratik zorluklar (özellikle de alıcı ve satıcının farklı ülke ve tabiyetlerde olması, fiziki mesafe ve tarafların closing anından önce bir araya gelememeleri vb.) karşısında bu uygulamadan vazgeçilmiş ve tüm dünyada olduğu gibi sadece satıcının imzasını taşıyan satış senetleri kabul edilmeye başlanılmıştır.

"Closing" olarak adlandırılan "Kapanış" merasiminde ise, alıcı ve satıcı temsilcileri çoğunlukla fiziken ilk defa bir araya gelerek öncelikle "MOA" ("Memorandum of Agreement") olarak adlandırılan Alım-Satım Sözleşmesinde tarafların karşılıklı olarak biri birine ibraz edecekleri belgelerin uygunluğunu kontrol etmekte ve eğer var ise, geminin satışına ilişkin ödemelerin tamamlanmasını müteakip en son belge olarak geminin fiziken alıcıya teslimi anında, hukuki bakımdan geminin mülkiyetinin satıcıdan alıcıya geçişini sağlayan yegane temel belge niteliğindeki "Protocol of Delivery and Acceptance" olarak adlandırılan "Teslim-Tesellüm Protokolü" 'ne tarih ve saat koyarak imzalamakta, anılan protokolün imzalanması ile protokol üstündeki tarih ve saat itibarı ile geminin mülkiyeti satıcıdan alıcıya

devrolunmakla geminin teslimi de tamamlanmaktadır. Böylece satış merasimi sona ererek "Kapanış" yani "Closing" tamamlanmakta, gemi alıcının mülkiyetine geçmektedir.

MENKUL MAL

Satış merasiminin tamamlanmasından sonra Türk Bayraklı gemisini satmış ve teslim ile mülkiyetini de alıcıya devretmiş olan Satıcı'nın yapması gereken bir diğer işlem ise, satmış olduğu gemisini Türk Sicilinden silmek/terkin etmektedir. Aynı şekilde Türk siciline kaydetmek üzere satın aldığı yabancı bayraklı gemiyi de Türk siciline tescil ettirmektedir. Bu tescil/terkin işlemi için Türk Gemi Siciline başvurulduğunda, Sicil Müdürlüğüne satıcıdan geminin satışına ilişkin anlaşmanın ("MOA") noterlerce onaylanmış halinin ibraz edilmesi istenmektedir. Kanımızca bu yönde bir istek ve talebin hukuki dayanağı bulunmadığı gibi, uygulamada yurtdışındaki bir yabancıya satılan veya yabancıdan satın alınan geminin satışına ilişkin olan ve kısaca "MOA" olarak adlandırılan "Memorandum of Agreement" adı verilen "Alım Satım Sözleşmesi", tarafların fiziken bir araya gelmeksizin, internet üzerinden karşılıklı olarak imza ettikleri ve yine internet ortamı üzerinden e-posta mesajları bile birbirleriyle paylaştıkları bir metin olduğundan, bu Alım Satım Sözleşmesinin noter tasdikli olması da pek mümkün değildir. Zira uluslararası gemi satışlarında kısaca MOA olarak adlandırılan Alım Satım Sözleşmesi'nin noter tasdikli olması hemen hemen hiç karşılaşılan bir durum değildir.

Bilindiği üzere Türk hukukunda tüm gemiler, sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın "Taşınır" yani "Menkul" mal hükmündedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) "Gemilerin Hukuksal Niteliği" başlıklı 936 'ncı maddesine "Sicile kayıtlı olup olmadıkları bakılmaksızın bütün gemiler, bu Kanunun ve diğer kanunların uygulamasında taşınır eşyadır" demek kaydı ile tüm gemilerin menkul mal hükmünde olduğuna hükmetmiş durumdadır. "Taşınır" yani "Menkul" mallarda ise

mülkiyet, satış senedi, satış sözleşmesi, ya da başkaca anlaşmalar ile değil fakat zilyetliğin devri, yani teslim ile satıcıdan alıcıya geçer. Nitekim 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 'nun "Taşınır Mülkiyetinin Nakli" başlıklı 763 'ncü maddesi "Taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir" demek kaydı ile taşınır mallarda mülkiyetin satıcıdan alıcıya "Teslim" yani "Zilyetliğin Devri" ile geçeceğini ifade etmiştir. Diğer bir ifade ile Türk Medeni Kanununa göre satış işlemi, sözleşme yapılması ile değil fakat taşınır malın fiilen alıcısına teslimi ile gerçekleşerek ifa edilmiş olur.

Yurtdışına satılarak alıcılarına teslim edilen ya da yurtdışında satın alınan gemilerin Türk Siciline tescil veya Türk Sicilinden silinmesi hususunda ise, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) yeni bir düzenleme yaparak, 1001 inci madde 2 'nci fıkra uyarınca "Mülkiyetin devrine ilişkin anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onaylı olması gerekir. Bu anlaşma gemi sicil müdürlüğünde de yapılabilir" hükmüne yer vermiştir. Bu yeni düzenlemeye göre gemi satışlarında mülkiyetin devrine ilişkin anlaşmanın ya noter önünde yapılması ya da Gemi Sicil Müdürlüğü önünde yapılması emredilmektedir. Burada açıkça bahsolunan belge "mülkiyetin devrine" ilişkin belgedir. Bu düzenleme özünde yukarıda ifade ettiğimiz Türk Medeni Kanunu ve Eşya Hukuku düzenlemeleri ile paralellik arz etmektedir. Zira tüm gemiler "Taşınır" yani "Menkul Mal" olduğuna göre ve taşınır mallarda mülkiyet de zilyetliğin devri ile, yani teslim ile satıcıdan alıcıya geçtiğine göre, kanunun koyucu da yerinde olarak, yurtdışına satılan ve alıcısına teslim edilen gemilerin sicile kaydı veya sicilden silinmesi hususunda mülkiyetin devrine ilişkin olan anlaşmanın, yani zilyetliğin devreden ve teslim olgusunun gerçekleştiğini gösteren anlaşmanın noter tasdikli olmasını aramakta ve böylece muhtemel hak kayıplarının önüne geçilmesini öngörmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, uluslararası gemi satışlarında kısaca "MOA" olarak adlandırılan

DENİZ HUKUKU

“Memorandum of Agreement” yani Alım-Satım Sözleşmesi veya “Bill of Sale” olarak adlandırılan Satış Senedi, geminin mülkiyetini alıcıya geçiren, zilyetliği nakleden veya teslim olgusunun tamamlandığını gösteren belgeler değildir. Zaten bu belgeler “Closing” olarak adlandırılan “Kapanış” merasiminden önce, henüz daha gemi alıcısına teslim dahi edilmeden, tarafların bilfiil bir araya gelmesinden önce ve bazen mal bedeli bile henüz daha tahsil edilmeden düzenlenen belgelerdir. Gemilerin mülkiyetini satıcıdan alıcıya geçiren, zilyetliğini devreden ve geminin teslimini sağlayan yegane belge, “Protokol of Delivery and Acceptance” olarak adlandırılan “Teslim-Tesellüm Protokolüdür”. Gemi satışlarında mülkiyet ve zilyetliğin devri, yani teslim olgusu sadece bu protokolün taraflarca bir araya gelerek müştereken imzalanması ile oluşmakta ve satış merasimi de bu protokolün imzalanması ile sona ermektedir.

Bu vesile ile Türk bayraklı gemisini yurtdışına satmış ve yabancı

alıcısına teslim etmiş olan satıcı, ya da yurtdışından yabancı bayraklı gemiyi satın almış olan alıcı, sattığı gemisini Türk sicilinden sildirmek veya satın aldığı gemisini Türk siciline kaydettirmek istediğinde, ilgili Sicil Müdürlüklerince, Türk Ticaret Kanunu madde 1001/2 uyarınca mülkiyetin devrine ilişkin anlaşma olarak kısaca “MOA” olarak adlandırılan “Memorandum of Agreement” yani “Alım Satım Sözleşmesinin” noter tasdikli halini araması doğru değildir. Kanımızca burada Türk Gemi Sicilinin araması gereken belge, kanunun madde metninden de anlaşılacağı üzere, geminin mülkiyetinin devrine ilişkin yegane anlaşma ve belge niteliğini taşıyan, alıcı ve satıcı imzasını havi, “Protocol of Delivery and Acceptance” yani “Teslim Tesellüm Protokolü” ’nün noter tasdikli halinin aranmasıdır. Çünkü yukarıda açıklandığı üzere, geminin mülkiyetini devreden ve teslimini sağlayan tek ve yegane belge İngilizce “Protokol of Delivery and Acceptance” olarak adlandırılan “Teslim Tesellüm Protokolü” ’dür.

Öte yandan bunlar ile sınırlı

olmayarak, sicile kayıtlı bir gemi (istisnai durumlar hariç olmakla, üzerinde herhangi bir ipotek yok ise) Türk Bayrağı çekme hakkını kaybederse, Türk Ticaret Kanunu madde 965 uyarınca, istem üzerine ilgili sicil müdürlüğünce geminin sicilden kaydı silinir. Bu durumda, yurtdışındaki bir yabancıya satılmış ve fiilen de yabancı alıcısına teslim edilmiş olan Türk Bayraklı bir gemi, bu yöndeki satış ile artık Türk Bayrağı çekme hakkını kendiliğinden kaybedeceğinden, geminin eski Türk malikinin istemi üzerine, ilgili sicil müdürlüğünce, safi kanunun 1001/1 ‘nci maddesinde ifade edilen mülkiyetin devrine ilişkin anlaşma ile bu anlaşmanın noter tasdikli olup olmadığı aranmaksızın, kafi kanaat getirilecek sair belgelere istinaden (Örneğin Gümrük İhracat Beyannamesi vs.) re’sen sicilden silinmesi de yapılmalıdır. Zira taşınır mal niteliğindeki gemilere mahsus “gemi sicili kayıtları” taşınmaz (gayrimenkul) mallara ilişkin tapu sicil kayıtlarından farklı olarak “kurucu” değil “açıklayıcı” nitelikte kayıtlardır.